

Wat ik was

Meg Rosoff

Wat ik was

Vertaald door Jenny de Jonge

moon

Eerder schreef Meg Rosoff
Hoe ik nu leef
Het toevallige leven van Justin Case

Oorspronkelijke titel *What I Was*

© 2007 Meg Rosoff

Nederlandse vertaling © 2008 Jenny de Jonge en Moon, Amsterdam

Omslagillustratie © 2007 Puffin Books UK

Zetwerk ZetSpiegel, Best

www.moonuitgevers.nl

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van de
Stichting Fonds voor de Letteren

ISBN 978 90 488 0023 0

NUR 285

Moon is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv.

Voor mijn ouders, Lois Friedman en Chester Rosoff,
met veel liefs

Ik ben een eeuw oud, een onmogelijke leeftijd, en mijn gedachten hebben geen anker in het heden. In plaats daarvan drijven ze altijd weer naar dezelfde kust.

Vandaag, zoals op bijna alle dagen, is het 1962. Het jaar dat ik de liefde ontdekte.

Ik ben zestien jaar.

Regel een: Vertrouw niemand.

Tegen de tijd dat we bij het St. Oswald kwamen, was de kust volledig door mist verzwolgen. Zelfs zo ver landinwaarts was hij ondoordringbaar; onze witte koplampen wierpen alleen maar licht op het feit dat we niks konden zien. Gebogen over het stuur liet vader de auto meter voor meter voorwaarts kruipen. We hadden zo van Engeland de zee in kunnen rijden als er bij de ingang van de school niet een jongen met een zaklamp verveelde zigzagbewegingen had staan maken.

Vader stopte voor het hoofdgebouw, trok de handrem aan, haalde mijn tas uit de achterbak en richtte zich tot mij op een manier die hij waarschijnlijk manhaftig vond.

‘Nou,’ zei hij, ‘maak er wat van.’

Waarvan? Ik staarde naar het sombere Victoriaanse gebouw en stelde me voor hoe diezelfde woorden door andere vaders waren gebruikt om hun zonen een hopeloze strijd in te sturen, verraderlijke bergen op, de Russische steppen over. Hier leken ze bijzonder misplaatst. Het enige wat ik kon zien, was een somber instituut voor middelbaar

onderwijs dat zich passend in mist had gehuld. Maar ik zei niets, omdat ik in zestien jaar van opgelegde middelmatigheid het een en ander had geleerd, inclusief de waarde van zwijgen.

Het was mijn vaders idee dat ik naar het St. Oswald zou gaan; de lange staat van dienst en het lage niveau voldeden precies aan zijn voorwaarden. Het moet hem deugd hebben gedaan dat zo'n school bestond – eentje die zijn ellendige niksnut van een zoon zou toelaten en hem (mij) zou proberen om te vormen tot een nuttig lid van de maatschappij, een advocaat bijvoorbeeld, of iemand met een baan in de financiële sector.

'Het wordt tijd dat je een keer verstandig wordt,' zei hij, 'je bent bijna een man.' Hij had de plank niet verder mis kunnen slaan. Ik kon me maar net redden als jongen.

Mijn vader schudde handen met het ontvangstcomité, alsof hij en niet ik zich liet inschrijven, en daarop volgde een kletspraatje met het hoofd en de huisdecaan. Wat een weer... geen peil op te trekken... voor we het weten... er zit niets anders op...

Ik stond erbij en luisterde met een half oor, ik kende de tekst vanbuiten.

Toen we naar de auto terugliepen, schraapte mijn vader zijn keel, staarde in de verte en raadde me aan om deze gelegenheid aan te grijpen om mijn laatste twee schoolmislukkingen goed te maken. En vervolgens, met een moedeloze handdruk en een klap op mijn schouder, was hij weg. Een verveeld kijkende oudere leerling bracht me van het hoofdgebouw naar een verzameling rechthoekige bakste-

nen gebouwen die rond een donkere benauwde binnenplaats lagen. In het mistige donker leek mijn toekomstige thuis griezelig veel op een gevangenis. Terwijl we Mogg House (Gordon Clifton-Mogg, huisdecaan) binnenstapten, daalde het gewicht van de negentiende eeuw als een doodskleed op mijn schouders neer. Hoge bakstenen muren met smalle boogramen leken bedoeld om zo weinig mogelijk licht en lucht door te laten. De filosofie van de architect was zonneklaar: laat de menselijke geest verhongeren, maar doe het subtiel, bezuinig op afmeting en schaal. Ik wist nu al dat de kamers het hele jaar door donker zouden zijn, ijskoud in de winter, benauwd en verstikkend in de zomer. Zoals ik later zou merken, was het St. Oswald gespecialiseerd in architecturaal sadisme, zelfs het nieuwe scheikundelab (de trots van het instituut) had bruingetint glas en muren van gasbeton uit 1958, het hoogtepunt van die lelijke, niet-uitnodigende stroming in de architectuur.

Drie trappen op en een lange saaie gang door. Aan het eind liet de oudere jongen mijn tas vallen, bonkte op de deur en vertrok zonder op antwoord te wachten.

Even later mocht ik binnenkomen in een benauwde slaapkamer waar drie jongens me onbewogen opnamen, alsof ze in de stallen op Cheltenham een kansloos renpaard keurden.

Het was even stil.

‘Ik ben Barrett,’ zei de jongen met het grove gezicht op het laatst, terwijl hij een zwart boekje uit zijn zak haalde en naar de anderen wees: ‘Gibbon. En Reese.’

Reese giechelde. Barrett maakte wat aantekeningen in

zijn boekje en wendde zich toen tot Gibbon. 'Ik geef hem twee trimesters,' zei hij. 'En jij?'

Gibbon, de grootste van de drie, bestudeerde me aandachtig. Even dacht ik dat hij zou vragen of hij mijn tanden mocht zien. Hij trok twee knisperende pondbiljetten uit een dure kalfsleren portefeuille. 'Drie trimesters,' zei hij.

Ik trok een neutraal gezicht, ving zijn reptielenblik en hield die vast.

'Misschien vier.'

'Wat wordt het?' zei Barrett ongeduldig, met zijn pen in de aanslag. Hij gluurde schuin onder een schoolpet vandaan die laag over zijn voorhoofd was getrokken, als de klep van een bookmaker.

'Drie dan.'

Barrett noteerde iets in zijn boekje.

'Ik zeg vier.' Reese wroette in zijn zak en haalde een handvol kleingeld tevoorschijn, voornamelijk penny's. Hij was de minst imponerende van de drie en leek zich voor het ritueel te generen.

Barrett nam de munten aan en keek naar mij. 'Doe je mee?'

Of ik meedeed aan een weddenschap die het roemloos einde van mijn eigen schoolloopbaan als inzet had? Ach, het was in elk geval weer eens wat anders dan de gebruikelijke ontvangst. Ik wrong me langs hen heen, pakte de inhoud van mijn tas over in een metalen hutkoffer, maakte mijn smalle bed op met de voorgeschreven gesteven lakens, kroop diep onder de dekens en ging slapen.

2

Regel twee: Laat nooit het achterste van je tong zien.

Ik zal je meteen zeggen dat ik niet zo'n held ben die bewondering oogst vanwege zijn uiterlijke kenmerken. Stel je een jongen voor die klein is voor zijn leeftijd, met oren die haaks op zijn hoofd staan en met haar dat aanvoelt als stro en vaal van kleur is. Mond: verbeterd. Ogen: waakzaam, op hun hoede.

Je zou kunnen zeggen dat schoonheidsfoutjes niet ongevoelbaar waren voor jongens van mijn leeftijd, maar mijn ervaring was anders. Op elke klassenfoto van het St. Oswald stonden van links naar rechts, van boven naar onder en diagonaal jongens die er veel normaler uitzagen, jongens met een ferme kaaklijn, rechte neuzen en dik haar van een duidelijke kleur; jongens met lange, rechte benen en brutale, zelfverzekerde gezichten; jongens die wat konden, aangeboren talenten bezaten, een erfelijke aanleg hadden voor politiek, Latijn of rechten.

Op zulke foto's zag mijn wazige en vormeloze gezicht er altijd gluisperig en een beetje debiel uit, alsof het gezicht zelf beseftte dat het geen goede indruk maakte op het moment dat de sluiters klikte.

Had ik al verteld dat het St. Oswald mijn derde school was? De eerste twee hadden me (niet erg beleefd) gevraagd te vertrekken vanwege mijn betreurenswaardige gedrag en cijfers. Als verweer zou ik naar voren willen brengen dat mijn gedrag niet betreurenswaardig was als je daarmee onbeschoft, agressief, gewelddadig en asociaal bedoelt, zoals brandstichten in de bibliotheek, een docent neersteken of verkrachten. Met betreurenswaardig bedoelden ze 'onvoldoende toewijding aan de studie', 'onvoldoende vaardigheid in het schrijven van opstellen', 'onvoldoende interessant voor schoolhoofd en schoolbestuur'.

Gezien mijn lichte tekortkomingen komt hun beoordeling me nu onnodig wreed voor en vraag ik me af hoe ze de student hebben omschreven die midden in de kapel het vuur opende met een AK-47.

Mijn tekortkomingen beperkten zich voornamelijk tot foto's en schoolwerk. Als het op meningen aankwam, was ik (ben ik) als het zwaard van Zorro: flitsend, vlijmscherp en dodelijk. Over de rol van kostscholen heb ik bijvoorbeeld een vastomlijnde mening. Volgens mij waren deze school en zijn tijdgenoten niets anders dan ordinaire handelaren in sociale status, die een opgeblazen idee van eigenwaarde verkochten aan jongens van kleinburgerlijke afkomst met niets bijzonders in huis.

Maar één ding moet ik ze nageven. Zonder de eerste was ik niet op de tweede beland. Zonder de tweede had ik niet op het St. Oswald gezeten. Zonder het St. Oswald had ik Finn niet ontmoet.

Zonder Finn zou er geen verhaal zijn.